

Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

Teie 16.08.2022 nr 5-22-8/3

Meie 19.09.2022 nr 2-16/2022/5798-1

Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-22-8

Austatud Riigikohtu esimees

1. Küsisite teiste seas ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) arvamust, kas Eesti Vabariigi põhiseadusega on kooskõlas väliskaubandus- ja infotehnoloogiainistri 20.01.2021 määruse nr 2 „Turismiga seotud majandusharu ettevõtjate toetamine seoses COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse levikuga“ (edaspidi *määrus nr 2*) § 4 punktid 9 ja 10 osas, milles need ei võimalda põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse algatanud kohtu hinnangul arvestada käibemaksuseaduse (KMS) § 40 lõikes 5 sisalduva reisiteenuse käibemaksuga maksustamise erikorraga.
2. MKM jääb oma varasemalt halduskohtu asjas nr 3-21-1495 esitatud seisukohtade juurde ning MKM hinnangul puudub vastuolo põhiseadusega.
3. Nagu varasemalt asjas oleme selgitanud, siis turismiettevõtjate, sh reisiettevõtjate kriisikahjude osaliseks kompenseerimiseks tuli tegutseda väga kiiresti, et abi jõuaks sihtgrupini mõistliku aja jooksul. Ainus sobiv viis selleks oli kasutada kiiresti rakendatavaid, automatiseeritud lahendusi ja riigi (Maksu- ja Tolliamet) käes juba olevaid andmeid. Muul viisil, sh keeruka administreerimise ja iga taotlust eraldi, sh käibe langust läbi taotleja enda poolt esitatud tõendite kontrollides, toetusskeemi luues oleks olnud äärmiselt küsitav võimalikkus ettevõtjate kiireks toetamiseks.
4. Eeltoodut arvestades oli väga keeruline arvestada iga üksikjuhtumi eripära. Sellistel asjaoludel ei saa mõistlikult eeldada täieliku (faktilise) võrdsuse saavutamist kõigi turismiettevõtjate või ka kitsamalt reisiettevõtjate vahel.
5. Kiire ja lihtne ühetaoline menetlus ning kiire abi jõudmine kriisis kannatada saanud ettevõtetele kaalus üles selle, et teha erandlikeks juhtumiteks eriregulatsioone, mis oleks muutnud kaheldavaks kõigi teiste toetuse taotlejate võrdse kohtlemise. Teistsugune lähenemine oleks toonud kaasa selle, et menetlus oleks põhjalikum, aeganõudvam ja abi jõuab rohkemate ettevõtjateni, kuid seda hilinemisega. Toetuse hilinemise korral ei oleks osadele ettevõtjatele sellest olnud enam abi (töökohtade vähenemine, tegevuse lõpetamine). Kriisitoetuste kiiret ettevõtjateni toimetamist ootas kogu avalikkus ja toetuse kättesaamise kiirusel oli seega

võtmetähtsus. Eesmärk oli tagada, et võimalikult paljud ettevõtjad oleksid võimelised piirangute lõppedes oma ukсед taas avama, äri taaskäivitama ja et töökohad säiliks. Põhjalik ja kõiki ettevõtjaid maksimaalselt arvestav menetlus oleks tähendanud ka suuremaid administreerimiskulusid, mille arvelt oleks vähenenud ettevõtjatele jagatav toetuste maht kui ka lõppkokkuvõttes oleks abi jõudnud vähema arvu ettevõtjateni (kuna osadele ettevõtjatele oleks toetus jäänud hiljaks).

6. Selgitame täiendavalt, et Maksu- ja Tolliametil olevatest käibeandmetest lähtumine aitab tagada, et kõikide ettevõtjate käibelangus tuvastati ühetaoliselt ja tugineda sai juba riigi käes olevale usaldusväärsele andmestikule. KMS-s sätestatud reisiteenuste käibemaksuga maksustamise erikorrast lähtumine ei ole olnud toetuse saamisel välistavaks tingimuseks. Toetuse saajate seas oli ka ettevõtjaid, kes kasutasid käibe deklareerimisel KMS-s sätestatud erikorda. Praegune erandlik juhtum, on tingitud sellest, et kaebaja korrigeeris oma käibeandmeid pärast käibelanguse võrdlusperioodina vaadeldud kuude käibemaksudeklaratsioonide (*KMD*) esitamist ning seetõttu, et hilisema *KMD*-ga ei muudetud võrdlusperioodiks kasutatud kuude *KMD*-sid, siis puudusid usaldusväärsed andmed kaebaja tegeliku käibe hindamiseks neil konkreetsetel kuudel. Isegi korrigeeritud *KMD* andmed ei oleks siin vajalikku selgust toonud. Hoolimata üksikust erandist on *KMD*-de andmed siiski kõige usaldusväärsemad andmed, mille alusel käivet iga ettevõtja puhul tuvastada ning teha seda kõikide ettevõtjate suhtes ühtsetel alustel. Märgime, et tuhandete toetuse saajate seas oli vaid üks ettevõtja - kaebaja, kes *KMD* hilisema korrigeerimise tõttu jäi toetuseta. Tegemist on üksiku erandliku juhtumiga.

7. Jääme endiselt arvamusele, et mõistlikult ei ole võimalik tuvastada käibelangust muul moel kui MTA valduses olevatest andmetest. Kahjuks ei võimalda *KMD*-d alati tuvastada tegelikku käivet. Halduskohus möönab ka ise 6.07.2022 otsuses, et hoolimata kaebaja poolt kohtumenetluses esitatud andmetest ei ole kohtule teada kaebaja tegelik käive (ja selle langus), kuid peab tõenäoliseks, et käibe langus oli piisavalt suur toetusele kvalifitseerimiseks. Kohtu etteheide on, et määrus nr 2 ei näe ette muid käibelanguse tõendamise viise, aga pakub lahenduseks, et käibe languse tuvastamine võiks toimuda hinnanguliselt ning taotleja esitatud selgitustele tuginedes. MKM leiab, et selline lähenemine on subjektiivne, sest puudub andmete kontrollimise võimalus ning seeläbi luuakse uut moodi ebavõrdsust taotlejate vahel.

8. Asjas puudub vaidlus osas, et kaebaja on kannatanud kriisi tõttu kahju. Kriis mõjutas negatiivselt väga paljusid ettevõtjaid. Toetusmeetme raames ei ole kahjuks selle kahju ulatust võimalik muul mõistlikul viisil tuvastada nii, et Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus saaks otsust teha kontrollitud andmetele tuginedes. Kuigi toetusele kvalifitseerumise tingimused on kaebaja jaoks ebasoodsad, ei saa sellest veel järeldada, et need tingimused olid õigusvastased.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ivar Siska

MKM volitatud esindaja¹

¹ Volikiri kohtuasja nr 3-21-1495 toimikus